

УДК 911.3

Чорненька Н.В.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ТУРИЗМУ

У статті розкрито потреби та можливості молодіжного туризму; проведено аналіз основних складових індустрії туризму, адаптованих для молодіжного туризму; розглянуто основні напрями аналізованого сегмента туристичного ринку, а також подано пропозиції щодо оптимізації його розвитку.

Ключові слова: молодіжний туризм, засоби розміщення, сегмент ринку, соціальна спрямованість.

В статье раскрыты потребности и возможности молодежного туризма; проведен анализ основных составляющих индустрии туризма, адаптированных для

молодежного туризму; рассмотрены основные направления рассматриваемого сегмента туристического рынка, а также представлены предложения по оптимизации его развития.

Ключевые слова: молодежный туризм, средства размещения, сегмент рынка, социальная направленность.

The article deals with the needs and opportunities for youth tourism, analyzed the main components of the tourism industry, adapted for youth tourism, the basic trends of the analyzed segment of the tourism market, and provides suggestions for optimizing its development.

Key words: youth tourism, accommodation facilities, market segment, and social orientation.

Постановка проблеми. Розвиток молодіжного туризму має бути скерований на забезпечення доступності складових індустрії туризму для молоді, адже саме молодіжний туризм має патріотично-виховне значення, дає змогу в юному віці не тільки пізнати свою країну і весь світ, але й реалізувати конституційне право кожної людини на відпочинок.

Процес розвитку молодіжного туризму потребує систематизації досліджень у цьому напрямку, аналізу та оптимізації нормативно-правової бази, вивчення потреб молодих людей, міжнародної співпраці щодо надання максимальних можливостей і пільг для такого виду туризму.

Літературні джерела та публікації досить повно розкривають історичні етапи розвитку молодіжного туристського руху в Україні та світі (Квартальнов В.А., Федорченко В.К., Крючков А.А., Шаповал Г.Ф., Зінченко В.А.); діяльність дитячих і молодіжних організацій, неформальних груп в Україні, способи соціально-педагогічного сприяння їхнім справам описано у працях таких науковців як Алексеєнко Т.Ф., Жданович Ю.М., Андрухів І., Головенько В., Корнієвський О., Лісовець О.В. та інші. Досить чітко виокремлений дитячий туризм: зокрема оздоровчо-відпочинкового, патріотично-виховного спрямування. А що стосується вивчення сучасних тенденцій становлення молодіжного туризму, то тут маємо досить розкомплектоване бачення його розвитку. Тому дане дослідження є актуальним та матиме продовження.

Виклад основного матеріалу. Молодіжний туризм (студентський туризм) – це різновид туризму, спрямований на задоволення рекреаційних потреб молоді до 35 років [5]. Згідно Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» – молодь, молоді громадяни – громадяни України віком від 14 до 28 років [2]. Вважається, що молодь – найбільш невибаглива вікова категорія туристів, яку меншою мірою цікавить якість продуктів і рівень сервісу, а більшою мірою – ергономічність, помірні ціни й насичена культурно-дозвільна діяльність, що відповідає їхнім віковим потребам. Молодіжний туризм може мати і комерційне, і соціальне забарвлення відповідно до характеру ціноутворення на його послуги. Саме тому під молодіжним туризмом можна розуміти сегмент туристичного ринку, орієнтований на молодь.

Метою цього виду туризму є всебічний розвиток, організація дозвілля, психофізична реабілітація та оздоровлення особистості.

Розглянемо оптимальні варіанти отримання основних туристичних послуг споживачами аналізованої вікової категорії.

Однією з головних складових туризму є розміщення. Молодь обирає хостели. В Україні хостел-рух почав розвиватися не так давно, тому наразі важко назвати точну кількість таких готелів. У нинішньому році кількість ліжок у діючих європейських хостелах збільшилася: у порівнянні з минулим осіннім сезоном їх стало більше на 20%. Це могло б тільки порадувати, якби збільшення місткості «молодіжних готелів» не відбулося шляхом банального додавання додаткових ліжок в існуючі номери.

Згідно вимог Міжнародної асоціації молодіжних хостелів, в хостелі на одну людину має припадати не менше 5 кв. м, відстань від спинки двоярусного ліжка до стелі має становити не менш як 75 сантиметрів, розміром не менш ніж 80 на 190, а відстань між ними щонайменше 75 сантиметрів. На 12 людей у хостелі повинен бути один туалет, передбачається один умивальник на шістьох людей, на 15 осіб – одна духова [1]. При можливості у хостелі має бути повністю обладнана кухня, пральня тощо, добре, коли є кімнати для зустрічей, вечірок. У нас, щоправда, ці вимоги дотримані не повністю: скажімо, є двоповерхові ліжка, кімнати на 12, а то й більше, місць.

Щодо площі кімнати хостелу з розрахунку на одну людину маємо законодавче непогодження, оскільки згідно ДСТУ 4268 Засоби розміщення площа житлової кімнати на одну особу, що проживає у будинках цілорічного функціонування, має бути не меншою ніж 6,0 кв. м. Засоби розміщення повинні мати санітарні об'єкти загального користування (з розрахунку один унітаз, один умивальник і один душ не більше ніж на десять чоловік, окремо для жінок та чоловіків) [3].

Тож, маючи не уніфіковані вимоги до засобів розміщення, важко вимагати у власників молодіжних готелів дотримання вимог до засобів розміщення, зазначених у національному стандарті.

Та молодь на це не дуже зважає. Тож хостели вважаються молодіжними готелями, хоч вікових обмежень на поселення в них нема; можуть поселятися і діти у супроводі дорослих, і люди інших вікових категорій. Правда, представники галузевих асоціацій, зобов'язані слідкувати за дотриманням хостел-стандартів, стверджують, що «ущільнення» торкнулося переважно тих «молодіжних готелів», які не входять до міжнародним асоціацію цього виду готелів (IYHA), працюючи «автономно». А таких, за оцінками експертів, приблизно 30% від загальної кількості всіх європейських хостелів. Втім, поручитися за всіх без винятку асоційованих членів керівники асоціацій, на жаль, не готові. Так що молоді туристи, які заселяються в асоційовані хостели, теж не застраховані від сюрпризу у вигляді «ущільнення».

Крім того, щоб стати хостелом, готельна база повинна розробити туристичні програми. Адже суть хостела й полягає в тому, щоб дозволити

людям довідатися щось нове й цікаве. Також готель підписує з нами договір франчайзингу для одержання права користуватися брендом Hostelling International.

Вартість проживання в хостелах залежить від місткості кімнат, типу ліжок, місця розташування засобу розміщення тощо. Додатково знизити вартість проживання дозволяють картки знижок. Але поширюються вони тільки на асоційовані «готелі для молоді». Українські туристи найчастіше користуються дисконтними картами Міжнародної асоціації хостелів ІУНА і міжнародним посвідченням ISIC.

Сегмент «молодіжний туризм» в Україні чітко не виділений: пропозиції туристичних фірм в основному скеровані на сімейний відпочинок, екскурсійні тури розраховані на туристів різних вікових категорій. Тому більшість молодих людей, які хочуть відпочивати так, як їм подобається, самі організують своє дозвілля.

Проаналізуємо основні тематичні напрями молодіжного туризму[6].

Фестивалі – культурно-мистецькі акції, відкриті для усіх напрямків і жанрів мистецтва, професійних та аматорських мистецьких колективів, окремих митців, що проводяться з метою сприяння розвитку академічного, традиційного народного та сучасного мистецтв, професійної та аматорської творчості, популяризації етнічних і культурних традицій регіонів України. Фестивалі здатні не лише виводити в люди молодих музикантів чи пробуджувати інтерес до немасових видів мистецтва, а й робити українські регіони привабливішими для туристів.

Молоді люди є основними учасниками фестивалів, оскільки такі заходи мають на меті виховання молоді в дусі національних традицій, духовності та патріотизму, формування свідомої громадянської позиції, створення умов для самореалізації молоді, заохочує до налагодження дружніх відносин між молодіжними лідерами з різних регіонів. Умови перебування на території проведення таких дійств, як правило, у формі наметових містечок, на березі водойм, з мінімумом цивілізації, що додає романтизму та відчуття пригод.

Спортивні події можуть мати такі напрями: спортивно-рекреаційний напрям – коли метою є популяризація рекреаційної зони, знайомство з різними видами екстремального туризму (зокрема водного, пішого, вело- та автотуризму), пропагування активного здорового способу життя, сприяння задоволенню моральних, естетичних та творчих запитів людини; спортивно-розважальний напрям – коли основною метою є популяризація та розвиток таких видів спорту як армреслінг, боулдеринг, стронгменінг. Ці види спорту пропагуються завдяки поєднанню з іншими дійствами, кожний турнір – подія, що приваблює тисячі глядачів; спортивно-традиційний напрям – коли основною метою є популяризація того чи іншого виду спорту, формування культури перегляду спортивних баталій, формування загального іміджу території проведення спортивних змагань; спортивно-інтелектуальний напрям – квест, основою якого є послідовне виконання

здалегідь підготовлених завдань командами або окремими гравцями. Квест – (від англ. – пошук пригод) – екстремально-інтелектуальні ігри вночі і вдень. Сенс гри полягає у виконанні різних завдань. Мета завдання: знайти код, який дозволить перейти до наступного завдання і так до перемоги. Аудиторія гри «квест» – це люди активні, здорові, які цікавляться всім новим, розуміються на сучасних засобах комунікації, комп'ютерах, автомобілях. Гравці, споряджені ліхтарями, мобільними телефонами та GPRS інтернетом, ноутбуками, GPS-навігацією.

Екологічний туризм. Стан навколишнього середовища, екологічні і глобальні проблеми сучасності зумовлюють поширення різноманітних екологічних рухів. Саме вони органічно поєднують розв'язання глобальних проблем екології та проблеми проживання конкретного індивіда, тому вони близькі та зрозумілі кожній людині і практично кожна людина може знайти в них сферу самореалізації. В Україні екологічний рух представлений низкою громадських об'єднань, серед яких значна кількість молодіжних. Діяльність громадських молодіжних організацій екологічного спрямування загалом має на меті поліпшення екологічної ситуації в Україні, формування нового екологічного світогляду молоді, забезпечення дотримання екологічних прав громадян, залучення молоді до активної практичної роботи, спрямованої на комплексне розв'язання екологічних проблем.

Освітній туризм – це туристичні поїздки, екскурсії з метою здобуття освіти, удосконалення певних знань, умінь і навичок, задоволення пізнавальних потреб та особистісної зацікавленості щодо культурних, релігійних, соціальних та інших явищ. Він сприяє формуванню освітньої мобільності, а також навичок самоосвіти. Популярність освітнього туризму зростає з кожним роком, і все більше людей поспішають отримати освіту в одному з престижних навчальних закладів, пройти спеціалізовані курси чи стажування за кордоном, підвищити свій інтелектуальний і загальноосвітній рівень. Дуже популярним напрямком останнім часом стала участь студентів чи молодих фахівців у наукових конференціях, що проводяться по всьому світу. Як правило, молоді люди відвідують такі заходи не тільки через любов до науки, а й як певний шанс побачити інше місто або країну.

Лікувально-оздоровчий туризм, метою якого є зміцнення здоров'я, профілактика захворювань і відпочинок. Він характеризується більшою тривалістю подорожі, відвідуванням меншої кількості міст і більшою тривалістю перебування в одному місці, тобто поряд із проведенням дозвілля передбачає відпочинок. Виокремлення оздоровчого туризму відповідає класифікації UNWTO.

Екстремальний туризм. Екстремальний туризм надає можливість випробувати себе і свій організм. До видів екстремального туризму відносять альпінізм, рафтинг, каякінг, дайвінг, пішохідний, автомобільний, гірський, індустріальний, спелео-туризм. Існує офіційна класифікація походів за рівнями складності: некатегорійні і з першого по шостий.

Визначення рівня залежить від тривалості маршруту в днях, наявності важкопрохідних ділянок, довжини маршруту в кілометрах, погодних умов. Однак це дорогий вид відпочинку, тому важливим є розширення мережі пунктів прокату туристського спорядження.

Культурно-пізнавальний туризм. Цей напрям молодіжного туризму може ділитися на надзвичайно багато видів, у залежності від того, що ставить собі за мету той чи інший турист. Є підстави в цьому сегменті виділити два підсегменти: власне пізнавальний (екскурсійного характеру) та культурно-розважальний. Туристичні послуги для цих видів туризму тісно поєднані між собою і часто неможливо відокремити одну від іншої. За даними фахівців 45% молодих людей віком від 18 років готові до різних пізнавальних та розважальних подорожей.

Соціальний туризм – це подорожі, субсидовані із коштів, що виділяє держава чи профспілки на соціальні потреби. Саме в загальнодоступності для кожної людини полягає соціальна сутність туризму. Отже, соціальний туризм розуміється як масовий загальнодоступний переважно внутрішній напрям туризму, що реалізує право кожної людини на пересування і відпочинок та сприяє соціальному, культурному, духовному розвитку суспільства [4]. У сферу соціального туризму потрапляє і розвиток молодіжного туризму. Для молоді туризм є необхідністю задля розвитку інтелектуальних, чуттєвих, пізнавальних зусиль, спрямованих на надання нового соціального досвіду.

Транспортне забезпечення молодіжного відпочинку на міжнародному рівні здешевлює міжнародне посвідчення ISIC, яке дає право на знижки на авіаквитки від 20 до 40%. Але якщо знижкові картки ІУНА може купити кожен бажаючий, то ISIC – тільки студенти та викладачі. Як свідчить статистика, найпоширенішим серед української, зокрема студентської, молоді є залізничний транспорт, де діють знижки впродовж року.

Світова політика спрямована на надання максимальних можливостей і пільг для молодіжного туризму. Нині в світі функціонує понад 300 туристичних організацій для молоді, у тому числі приблизно 30 організацій міжнародного молодіжного туризму. Щорічно до міжнародного молодіжного туристського обміну долучаються понад 25 мільйонів юнаків, дівчат, підлітків. Головними проблемами, що стримують розвиток молодіжного туризму, є відсутність достовірної інформації, а також неналежний рівень матеріальної бази, котра включає у себе, не лише прокат спорядження (намети, спальні мішки, казанки, велосипеди), але й системи доступних та бюджетних послуг (проживання, харчування), і звісно транспортного сполучення.

Основною організацією, яка сприяє молодіжним ініціативам у туристичній сфері, створенню розвиненої інфраструктури молодіжного туризму в Україні, надає рекомендації зі сприяння молодіжному туризму з боку виконавчої й законодавчої влади, просуває український молодіжний туристичний продукт як всередині країни, так і за її межами, є

Всеукраїнська молодіжна туристична асоціація, яка функціонує в Україні з 2004 р. Молодіжний туризм одержує підтримку і закріплення в законодавчих актах низки країн, міжнародних правових документах, наприклад, Заключному акті НБСЄ (1975); Манільській декларації зі світового туризму (Філіппіни, 1980 р.), де, зокрема, сказано: «Молодіжний туризм вимагає до себе більш пильної уваги у зв'язку з тим, що рівень доходів цієї категорії населення насправді не створює сприятливих умов для подорожей і відпочинку. Позитивна політика в цій галузі має виражатися в наданні максимальних можливостей і пільг».

У 2004 р. були затверджені Заходи щодо державної підтримки розвитку молодіжного та дитячого туризму. Сьогодні ми можемо констатувати, що більшість заходів реалізована – що, безперечно, радує, однак на часі проведення інвентаризації об'єктів туристичної інфраструктури, які можуть бути використані для розвитку молодіжного туризму; виокремлення молодіжного туристичного продукту; постійні маркетингові дослідження ринку туристичних послуг з метою розширення та удосконалення туристичних пропозицій для молоді; визначення патріотично орієнтованої тематики екскурсійної діяльності; створення сайту молодіжного відпочинку; наукових досліджень у сфері молодіжного туризму тощо.

1. Всеукраїнська молодіжна туристична асоціація – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.youthtour.org.ua/index.php?lang=ua&mode=uyta>

2. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>

3. ДСТУ 4268 : 2003 Послуги туристичні. Засоби розміщування. Загальні вимоги. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.budinfo.org.ua/doc/1810680.jsp>

4. Скриль І.А. Соціальний туризм: сутність, переваги та перспективи розвитку – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/vkhnu/Gge/2008_824/Skryl.pdf

5. Сучасні різновиди туризму : навч. посіб. / М. П. Кляп, Ф. Ф. Шандор. — К. : Знання, 2011. — 334 с.

6. Чорненька Н. В. Подієвий туризм як перспективний напрям розвитку в системі туристичної індустрії / Н. В. Чорненька // Рекреаційно-туристичне природокористування в Східноєвропейському регіоні: сучасний стан і перспективи : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернівці 21-23 жовтня 2010 р.). – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2010. – С. 174-176.